

DİL VE KÜLTÜR YOZLAŞMASINDA GİRESUN ÖRNEKLEMİ

Şenol Sancak*

Erhan Durukan**

Mehmet Alver***

Özet

Giresun'da dil kirliliğinin bugünkü boyutunu ortaya koymak için yapılmış olan bu çalışma, ülkemizdeki dil yozlaşmasının da bir nevi örneklemini oluşturmaktadır. Bu amaçla Giresun ilindeki iş yeri adları, yemek listeleri ve kıyafetler üzerindeki yazılar incelenmiştir. İnceleme sonucunda tabelalarda, yemek listelerindeki yiyecek ve içecek adlarında, kıyafetler üzerindeki yazılarda yabancı kelimelerin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sadece dilimizi değil kültürümüzü de tehdit ettiği açıkça ortada olup, dilimizdeki kirlenmenin ve kültürel yozlaşmanın daha da tehlikeli boyutlara ulaşmaması için acilen birtakım önlemlerin alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Giresun, dil kirliliği, kültürel yozlaşma, dil bilinci.

Dil, bir milletin kültürel değerlerinin başında gelir ve milletlerin geçmişten devraldıkları bir mirastır. Dil yoluyla insanların birbirlerini, geçmişten bugüne ve geleceğe yönlendirmesi sağlanmaktadır. Ortak dil ortak kader birliği demektir. Aynı dili konuşan insanların aynı geçmişe sahip oldukları, aynı kültürü paylaştıkları, aynı alışkanlık ve değerlere sahip oldukları bilinmektedir.¹ Bu nedenle dilini kaybeden bir milletin, tarihini ve kültürünü, sonrasında da kendini kaybedebileceği söylenebilir. Dilin önemi, Kaplan'ın şu sözüyle de vurgulanabilir: "*Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın veya kitle olmaktan kurtararak, aralarında duygu ve düşünce birliği olan bir cemiyet, yani millet hâline getirir.*"² Cemil Meriç de "*Kâmusu uzanan el, namusa uzanmıştır.*"³ diyerek dilin ve dildeki herbir kelimenin ne kadar önemli olduğunu vurgular.

* Öğr. Gör.; Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

** Arş. Gör.; Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

*** Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Yüksek lisans öğrencisi

¹ Özkan, Recep; "Cumhuriyet ve Dil/Toplumsal Birlik Açısından Dilin Önemi", *Milli Eğitim*, İst.,2004,sayı:160.

² Kaplan, Mehmet; *Kültür ve Dil*, İstanbul 2004, s.39.

³ Meriç, Cemil; *Bu Ülke*, İstanbul 1998, s. 86.

Şenol Sancak vd.

*"Dil, insanların düşüncelerinden doğmuş; doğduktan sonra da düşüncelerin yaratıcısı olmuştur."*⁴ Buradan yola çıkarak da dil ve düşüncenin birbirinden ayıramayacağı, dilin aynı zamanda bir kimlik olduğu söylenebilir. Öyleyse bir milletin dilini kirletmek, düşüncelerini kirletmektir; fikirlerin kirlenmesi de kültürün ve nihayetinde toplumun kirlenmesidir. *"Denize akatılan yabancı ve zararlı maddeler nasıl deniz canlılarını öldürüyorsa; dilimize zorla, gereksiz yere sokulan kimi yabancı sözcükler de Türkçenin derin ve geniş anlamlar yüklü sözcüklerini yok etmektedir."*⁵ Bu nedenlerle dilimizin kirlenmesini önlemek; önce dilimizi sonra kültürümüzü, tarihimizi ve milletimizi yok oluştan kurtarmaktır.

Günümüzde ise, Türkçesi olmasına rağmen birçok yerde yabancı kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum Osmanlılar zamanında Arapça ve Farsça, sonrasında Fransızca ve son zamanlarda da İngilizce kelimelerle belirginleşmiştir. Bu kelimeler öyle bir hâl aldı ki; artık bunların Türkçesini unutmakla karşı karşıya kaldığımız gibi bu sözlere farklı bir gözle de bakmaya başladık. Örneğin gidis yerine trend, hizmet yerine servis, süzgeç yerine filtre, bilgilendirme yerine brifing, yıldız yerine star, tasarım yerine dizayn, hoşça kal yerine bye kelimelerini kullanılması gibi..

Bu yozlaşmanın sebepleri arasında insanlarımızın yabancı kültürlerle olan özentsisi, dilimizi kullanılmasındaki özensizliği, Türkçeyi küçümsemeleri, yazılı ve görsel basın yayın organlarının Türkçeyi özensiz ve yanlış kullanmaları, ilgili kurum ve kuruluşların gerekli önlemleri almaması sıralanabilir. Feyza Hepçilingirler basın yayın organlarının, bazı şirketlerin ve kurumların Türkçeye verdiği zararı şu örneklerde göstermektedir: "Medyadan (aşırı güvenly, harby vb.), Başbakanlık Toplu Konut İdaresi'nin site adları (court, olympia, residence, all inclusive vb.), şirket adları (MIGROS TURK, GIMA TURK vb.), orduevlerinde (single room, double room, safe box, fast food vb.), kampanyalarda (KonuşkanHATT, Waplı Hayat vb.), bir özel bankanın yangın alarmındaki ifadeler (FIRE, BREAK GLASS, PRESS HERE)."⁶

Sinanoğlu'na göre *"Türkçe, on bin yıllık tarihi, bir milyon kök kelime ile dünyanın en eski ve köklü iki dilinden biridir. Dilimizi bozan İngilizce ise 500 yıllık tarihi ve kelime türetme yeteneği olmayan yapısı ile zayıf bir dildir. Konu, türetmek olunca yine dil bilimcilere göre dünyanın en güçlü dili Türkçedir. Her konuya ve duruma göre karşılık vermeye en müsait dil de yine Türkçedir."*⁷ Uzun yıllardır dilimizin yozlaştırılmasına yönelik yıkıcı çalışmaların zararları olsa da Türkçenin ayakta kalabilmesi ve güzelliğini koruyabilmesi, dilimizin bu gücüne bağlanabilir. Dil ile millîlik arasındaki ilişkiyi, Türkçenin önemini ve Türkçeye verilmesi gereken önemi vurgulamak açısından ulu önderimiz Atatürk'ün şu sözü önemlidir: *" Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî hissin gelişmesinde başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindenidir; yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını*

⁴ Yıldız, Cemal; *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, Ankara 2006, s.16.

⁵ <http://www.dilimiz.com/forum/viewtopic.php?t=21>.

⁶ Hepçilingirler, Feyza; *Dilin Zamana Dokuduğu. Türkçe Günlükleri*, İstanbul 2007, s.82, 135, 161, 162, 168, 177.

⁷ Sinanoğlu, Oktay; *Büyük Uyanış*, İstanbul 2003, s. 138-139.

bilen Türk milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. ...Millî eğitim esas olduktan sonra araçlarını da millî yapmak zorunluluğu tartışılmaz."⁸

Kültürün en önemli unsuru dil olsa da tek unsuru dil değildir. Dilin yanı sıra insanların yaşayışı, giyim kuşamı, inançları, dinlediği müziği; kısacası yaptığı her şey kültür dâhilindedir. Balcıoğlu'na göre kültür; 'Yiyip içme şeklinden, yürümeye, eğlence usullerinden yemek pişirme tarzına kadar insan hayatını kaplar.'⁹

Bu çalışmada da kültürün en önemli unsuru olan dilde görülen kirlenme; giyim, yemek ve iş yeri adları bağlamında incelenmiştir. Böylece dil kirliliğinin, kültürün diğer unsurları çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Türkçemizdeki kirliliği ortaya koymak amacıyla Giresun ilindeki iş yeri adları, yeme içme yerlerindeki yemek listelerinde yer alan yiyecek ve içecek adları ile giysiler üzerinde yer alan yabancı yazılar ele alınmıştır.

Giyisiler Üzerinde Dil Kirliliği

Kültürün bir milletin yaşam biçimi üzerindeki etkisini en rahat şekilde kıyafetler üzerinde görmekteyiz. Çünkü insanların dünyaya bakış açıları, yaşayış biçimleri hatta düşünceleri bile giyim kuşamlarına yansımaktadır. Bu nedenle bir milletin giyim şekliyle kültürü arasındaki bağ göz ardı edilemez.

Çalışmamızı yürüttüğümüz Giresun ilinde giyim kuşamın geçmişte de önemli olduğu ve Giresun halkının giyime verdiği önem yıllar önce basılan bir yerel gazetede şu şekilde dile getirilmiştir: "*Giresunlu giyinmeye büyük önem veriyordu. Bilhassa merkez ilçede halk mümkün olduğu kadar zamanın modasını takip etmeye çalışmakta idi. İstanbul'daki bir giyim modeli kısa zamanda Giresun'a ulaşmakta idi. 1929' ların modasında ayakkabılarda get-tozluk, Avrupa marka gömlek ve kiravat, ipek çorap revaçta idi. Giresun halkının giyime verdiği önem bir gazete yazısında şöyle anlatılmaktadır. 'Dört kat elbisemiz ve bunlara uygun telebbüs levazımı olsun da parasızlığın ne ehemmiyeti olabilir ki. Evde yiyecek yokmuş, istikbal için her şey ayırmıyor imişiz, bu da mümkün değil. Evde ipekliler, beyaz kemer var ya bu nemize yetmezdi. Dün moda böyle idi, bugün böyle, yarın şöyle. Demode olanlar haydi ıskartaya'*"¹⁰

Günümüzde ise giyim kuşam biçiminin değişmesinin yanında giysilerimiz üzerinde başka bir değişim olan dilde kirlilik de görülmektedir. Kültür unsurlarının birbirleriyle bağlantılı olduğu, kıyafetlerimizdeki değişimle dilimizdeki değişim arasındaki ilişkiden de anlaşılmaktadır. Neredeyse bütün giysilerimizin, özellikle gençlerin giydiklerinin, üzerlerinde birtakım anlam veremediğimiz yabancı yazılar yer almaktadır.

Giyisiler üzerindeki yabancı yazılar; ahlakı bozmaya yönelik ifadeler, yabancı kültürü aşıl原因an ifadeler, şiddet içerikli ifadeler ve anlamsız ifadeler olmak üzere dört başlık altında toplanabilir. Şunu da belirtmeliyiz ki çalışmamızda karşılaştığımız ancak buraya yazmayı uygun bulmadığımız çok daha çirkin ifadeler tespit

⁸ Özdemir, Emin; *Dil Devrimimiz, Ankara 1980, s. 52.*

⁹ Balcıoğlu, İbrahim; *Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler, İstanbul 1998, s.313.*

¹⁰ Sansaman, Sadık; *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun. İstanbul 1994, s.30.*

Şenol Sancak vd.

edilmiştir. Kıyafetler üzerindeki yabancı ifadelerden bazıları Tablo 1’de örneklenmiştir.

Tablo 1: Giysiler Üzerindeki Yabancı İfadelerin Sınıflandırılmasına Örnekler

Ahlakı Bozmaya Yönelik İfadeler	Yabancı Kültürü Aşıl原因 İfadeler	Şiddet İçerikli İfadeler	Anlamsız İfadeler
Sailing (satrılık)	South academy player (Güney akademisi oyuncular)	Mean fighter (Aşağılık dövüşçü)	Never goes (Hiçbir zaman gidilmez)
Kiss of party girl (Parti kızı öpücüğü)	West coast (Batı sahili)	Fighting eagle (Kartal dövüşçü)	Easy rider (Kolay sürücüler)
Special, sleepless party (Özel, uykusuz parti)	North Route (Kuzey rotası)	Rebel boys next generation (Gelecek neslin asi çocukları)	Walk with me (Benimle yürü)
Shake your body (Vücudunu salla)	Fifa world cup (Fifa dünya kupası)	Bull boy (Boğa çocuk)	Game soul (Oyun ruhu)
Watch my back (Arkamı izle)	D&G that is a living document (D&G bu bir yaşam belgesi)	Spiral gang (ruhsal çete)	Spread your wings (Kanatlarınızı açın)
Don't pollute me (Beni kirletme)	Dirty Vegas (Kirlili Vegas)	Dragon tatoos for heroes (Kahramanlar için ejderha dövmeleri)	Vintage look (Şarap bakış)
Sex time (Seks zamanı)			Flower girls (Çiçek kızlar)
Sex teacher first lesson free (Seks öğretmeni ilk ders bedava)			

Örneklerden de anlaşılacağı üzere yabancı yazılı giysilerin dilimize zararlarının yanında Türk ahlak ve kültür yapısına da uymadığı görülmektedir. Yazılarda şiddet ve cinsel içerikli ifadelerin yanı sıra gençlere yabancı kültürleri aşıl原因 ve hiçbir anlam ifade etmeyen sözler de yer almaktadır. Dil – düşünce ve dil – kültür ilişkilerini göz önüne aldığımızda bu tür yazıların gençleri kimliklerinden, kültürlerinden ve dillerinden uzaklaştırdığı düşünülebilir. Giresun’da satış mağazaları bulunan yirmi firmanın yetkilileriyle (Leke, Levis, Exuma, Rodi, Little Big vb.) bu firmaların ürünlerinde yazılı olan yabancı adlarla ilgili görüşmeler yapıldı. Görüşmelerde edinilen bilgilere göre yetkililerin yabancı yazılar kullanma nedenleri şu maddelerle sıralanabilir:

- Yabancı yazılı giysilerin daha ilgi çekici olduğunu düşünmeleri
- Yurt dışına ürün göndermeleri nedeniyle giysilerin üzerinde Türkçe yerine yabancı yazıları tercih etmeleri gerektiğine inanmaları
- Özellikle gençlerden olmak üzere tüketici taleplerinin bu doğrultuda gelmesi
- Görseelliğin yabancı yazılarla daha iyi sağlanacağını düşünmeleri
- Merkezi yurt dışında bulunan firmaların, ürünlerin üzerinde herhangi bir değişiklik yapamamaları

Yetkililerin bir kısmı Türkçesi varken bu yabancılaşmayı doğru bulmayıp bu durumun dilimizi kirlettiğini düşünmekte; fakat ticari kaygılar nedeniyle yabancı yazılara mecburen yer vermeleri gerektiğine inanmaktadır. Diğer bir kısmı ise, bu yabancılaşmayı normal karşılamakta ve bu durumun dilimize büyük ölçüde zarar vermeyeceğini düşünmektedir.

Yemek Listelerinde Dil Kirliliği

“Tarihsel süreç içerisinde birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Giresun, zengin bir kültür mirasına sahiptir. Bu kültürün önemli bir yanını “Mutfak Kültürü” oluşturur.”¹¹ Giresun yemekleri denilince akla “hamsi böreği, hamsili mısır ekmeği, mısır dolması, karalahana diblesi, ısırgan püresi, pezik (pazı) mıhlaması¹², çalçileği çorbası, mendek çorbası, etli pancar (karalahana) sarması, ısırgan yemeği, fırın kuru fasulye, yağlaş, fasulye diblesi, taflan tuzlusu kavurması, yeşil domates tuzlusu kavurması, kiraz tuzlusu kavurması, merevcen (diken ucu) kavurması, fasulye turşusu kavurması, mantar kavurması, sakarca kızartması, merevcen (diken ucu) mücveri, samaksa, siron, katmer, pideler vb.”¹³ gelir. Çalışmayı yürüttüğümüz Giresun ilinde günümüzde yemek kültürünün birtakım değişikliklere uğramasının yanında yemek adlarında da büyük farklılıklara ve yabancılaşmaya gidildiği görülmektedir. Özellikle yeme içme yerlerindeki yemek listelerinde yer alan yiyecek ve içeceklerin Türk mutfağında ve Giresun’un kendine has yemek kültüründen koptuğu; ayrıca bu listelerdeki yiyecek ve içecek adlarının da dilimizden bir hayli uzaklaştığı tespit edilmiştir. Yukarıda adı geçen yöresel yemeklerin, incelediğimiz kırk iş yerindeki yemek listelerinde büyük oranda yer almadığı görülmüştür. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün yemek adları üzerinde değil de fiyat tarifeleri üzerinde yoğunlaşması bu yozlaşmada önemli bir etkidir.

Tablo 2’de Giresun il merkezinde bulunan kırk adet yeme içme yerindeki yemek listelerinde yer alan yiyecek ve içecek adlarının dağılımı; adı tamamen yabancı olanlar, adı yarı yabancı yarı Türkçe olanlar ve tamamı Türkçe olanlar olarak üç alt başlıkta gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere yemek listelerindeki yiyecek ve içecek adlarının yaklaşık yüzde kırkı yabancı kelimeler yer almaktadır. Yabancı kelimelerin çoğunluğunu Fransızca, İtalyanca ve İngilizce kelimeler oluşturmaktadır.

Tablo 2: Yemek Listelerindeki Adların Dağılımı

	Sayı	Yüzde (%)
Tamamen Yabancı Olanlar	82	% 29.60
Yarı Yabancı-Yarı Türkçe Olanlar	28	% 10.10
Türkçe Olanlar	167	% 60.28
TOPLAM	277	% 100

¹¹ Giresun Valiliği; *Giresun Rehberi*, İstanbul 2002, s.98.

¹² Giresun Valiliği; *Giresun İl Turizm Envanteri*, s. 44-46.

¹³ Giresun Valiliği; a.g.e., s. 101-119.

Toplam iki yüz yetmiş yedi farklı yiyecek ve içecek adının yüzde otuza (%30) yakını tamamen yabancı kelimelerden oluşan yemek adları oluşturmuştur. Bunlara şu örnekler verilebilir: ' *browni, caffè latte aromatica, cappucino, cordon bleu, double burger, espresso, fiesta, French vanilla, hot dog, icetea, jumbo pizza, lazanya special, mezzeluna, mixburger, profiterol, sochi pizza, supangle, swiss chocolate orange, tiramisu, vegetarn vb.* ' Bunlar içindeki ' *profiterol, grill ve supangle* ' en çok rastlanılan yabancı adlardır.

Toplam sayının yüzde on (%10) gibi bir miktarını da adı yarı yabancı yarı Türkçe kelimelerden oluşan adlar oluşturmuştur. Bunlara şu örnekler verilebilir: ' *bearnez sos, havuç tarator, ıspanaklı lazanya, mahalli ordövr, meyveli tart, patates kroket, piliç nuget, piliç schnitzel, sosis burger, tavuk grill, tavuklu cesar salata, tuna pizza menü vb.* Yemek listelerindeki yiyecek ve içecek adlarının yüzde altmış (%60) gibi bir oranını da tamamen Türkçe olan kelimelerden oluşturmuştur. Bunlara da şu örnekler verilebilir: ' *acılı ezme, ay çöreği, beyaz peynir, çay, çoban salatası, dible, domates çorbası, erişte, gözleme, hamsi böreği, imambayıldı, inegöl köfte, kaşarlı makarna, kuşburnu, lahana çorbası, menemen, meyve suyu, pilav üstü döner, salata, sigara böreği, sütlaç, tavuk kanadı, yaş pasta, yoğurt vb.* '

Bazı yemek listelerinde ise yabancı veya Türkçe birtakım adların yazımlarında çeşitli yanlışlıklar tespit edilmiştir. Tablo 3'te de yazımında hata olan adların doğruları ve yanlış yazım örnekleri verilmiştir. Yanlış yazımların insanlar üzerinde dil bilincinin zayıflaması gibi olumsuz etkilere neden olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Yemek Listelerindeki Yanlış Yazımlara Örnekler

Doğru Yazım	Yanlış Yazım Örnekleri
aperitif	aparatif
kola	cola
kola layt	kola light, cola light
dible	dibleği, diple
duble	duple
ezogelin çorbası	ezo, ezo gelin çorbası
fasulye	fasülye
gril	grill
imambayıldı	imam bayıldı
jambonlu	jambınlı
kadınbudu köfte	kadın budu köfte, kadın budu
layt	light
ordövr	ordöwr, ordöv
pilaki	plaki
pilav	plav
poğaç	puaça
sac kavurma	saç kavurma
şnitzel	schnitzel, shinitzel
sandviç	sandwich, sandiviç
salep	sahlep
supangle	supangele, supangile

Yemek listelerinde yer alan bazı yiyecek ve içecek adlarının Türk Dil Kurumu yazım kılavuzunda (2005) hiç bulunmadığı görülmektedir. Bu adlara örnek olarak şunlar verilebilir: 'barbun, browni, burger, cheesecake, çinekop, kapiçino, kontinental, kroket, oralet, tabldot, dible, gora, pezik, şakşuka, tiramisu vb.'

Bunun dışında bazı işletmelerdeki yemek listelerinde yabancı kelime kullanımının çok aşırı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin: Bambinas Pizza Fast Food (%100 yabancı), Caffe Galleria (%100 yabancı), Lazanya Food (%93 yabancı), Simit Sarayı (%90 yabancı), Natural Cafe (%89 yabancı) vb.

İş Yeri Adlarında ve Tabelalarda Dil Kirliliği

Günümüzde birçok yerde gezerken gördüğümüz tabelalarda Türkçe adlardan çok, yabancı adlara rastlanmaktadır: 'fresh car, image center, internet cafe, modex jeans, life cafe, moonlight, leather shop, game center, angel shoes, red rose vb.' Bu kirlenmede insanların dil bilincindeki zayıflığı, yabancı kültürlerle olan özentileri, bazı ticari kaygılarının yanı sıra yetkili kurumların ilgisiz tutumları ve birtakım yükümlülükleri yerine getirmemeleri de etkili olmaktadır. 1982 Anayasası'na göre Türkiye Cumhuriyeti'nin dili Türkçedir ve bu maddenin değiştirilmesi dahî teklif edilemez. Türkçeyi korumak adına Anayasamız'da böyle kesin bir ifade yer almış olsa da yine de bu konuda yasa ve yönetmeliklerimizde birtakım boşluklar bulunmaktadır. Akalın'a göre "Doğrudan doğruya Türkçeyi korumaya yönelik bir yasa, bir yönetmelik yok. Türk Dil Kurumuna kuruluş yasasında yaptırım gücü verilmemiş. Ancak çeşitli alanlarda dilin kullanımıyla ilgili hükümler dolaylı olarak değişik yasalarda yer alıyor. Başta Anayasamız olmak üzere aslında pek çok yasamızda Türkçenin kullanımıyla ilgili olarak yaşanan sorunları çözecek hükümler var. Ama ne yazık ki bunların bir kısmı uygulanamamakta, bir kısmı da yetersiz kalmaktadır."¹⁴

Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan şu hükmün kaldırılması da iş yeri adı ve tabelalarında görülen dil kirliliğinin artmasında etkili olduğu söylenebilir: 'Dükkanlarla ticari ve sınai müesseselerin ve serbest meslek erbabının çalıştıkları yerlerin kapılarına sahiplerinin ad ve soyadları ile müesseselerinin ad ve soyadları ile müesseseleri veya ilgili şahısların işini gösteren Türkçe bir levha asmak mecburidir. Bu levhalara şayet Türkçeden gayri dil veya yazı ile yazılmak istenirse bunların genişliği ve puntoları Türkçe'nin yarısını geçemez ve Türkçenin altına yazılır. Levhaların Türkçeden başka bir dil ve yazı ile yazılmış kısımları için de iki kat vergi alınır.'¹⁵ Türk Dil Kurumuna başkan vekilliği yapmış olan Hamza Zülfi-kar bu konuda, yabancı isim kullanan Türk firmalarının ek vergi ödemesini içeren bir yasa teklifinin mutlaka hazırlanmasını önermiştir.¹⁶ Atatürk'ün şu sözü de devlet kurumlarının Türkçe konusunda duyarlı olması gerektiğini vurgulamak açısından önemlidir: "Türk dilinin, kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet teşkilatımızın dikkatli, alakalı olmasını isteriz."¹⁷

¹⁴ http://www.turkcedunya.com/tdk_yabanci_dilde_egitim.

¹⁵ <http://www.turkcan.org/haberler/view.asp?key=1642>.

¹⁶ Yeni Şafak Gazetesi, 23.11.2000.

¹⁷ http://www.vatanyahutsilistre.com/modules.php?name=Turk_Tarihi&file=4.

Şenol Sancak vd.

Çalışmamızın örneklemini oluşturan Giresun'daki iş yeri adlarında ve tabelalarda dil kirliliğine büyük ölçüde rastlanmaktadır. Bu durumun tespiti amacıyla Giresun il merkezinde ve bazı ilçelerinde yer alan iş yeri adları ve tabelaları incelenmiştir. İncelemede marka isimler (Levis, Little Big, Seven Hill, Mavi Jeans vb.) yabancı tabelalar olarak dikkate alınmamıştır. Tespit edilen tabela sayıları ve bunlar içindeki yabancı yazılı tabelaların sayı ve oranları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Giresun İli ve İlçelerinde Yabancı Tabela Sayı ve Oranları

	Toplam Tabela Sayısı	Yabancı Tabela Sayısı	Yabancı Tabela Oranı (%)
Giresun Merkez	745	113	15.16
Bulancağ	843	33	3.91
Piraziz	128	8	6.25
Keşap	183	33	18.03
Espiye	557	13	2.33
Eynesil	188	10	5.31
Doğankent	34	6	17.64
Görece	377	8	2.12
Tirebolu	267	6	2.24
Dereli	126	6	4.76
TOPLAM	3448	236	6.84

Dil kirliliği, büyük ve sanayisi daha gelişmiş illerimizde daha çok görülmektedir. Örneğin, İstanbul'da tespit edilen seksen yedi sinemanın yetmiş ikisi yabancı isimlidir.¹⁸ Bu dil kirliliği gelişmekte olan illerimizde de görülmeye başlamıştır. Giresun da bunlar arasındadır. Giresun il merkezinde ve dokuz ilçesinde tespit edilen toplam 3448 iş yeri tabelasının 236'sı yabancıdır. Bu sayı, yüzde yedi civarında bir orana denk gelmektedir. Giresun'un sosyoekonomik durumu ve marka isimlerin tabelalarının da örnekleminizin dışında tutulması göz önünde bulundurulduğunda bu oranın küçümsenecek bir boyutta olduğu söylenemez. İş yeri tabelalarında görülen yabancı adlara şu örnekler verilebilir: *Leyla Collection, DIGI ÇAY, Alper Büfeterya, Moonlight, Global İnternet Cafe, Prenses Bijuteri, Star Kuaför, Stil Bebe Tuhaşiye, Goldstar Bilardo Spor Salonu, Simit Center, Eteksan Outlet, Alix Bayan Kuaför, EM&EL SHOP IN SHOP, Naturel Cafe, Klass Pastane, Cafe Sun Club, Elone Store, Interland İnternet Cafe&PC Salon, Takı Shop, Milenyum GSM, Milenyum Şarküteri Tekel Bayi, Trendy, Cinema Club, Butterfly,*

¹⁸ <http://www.turkcan.org/haberlerview.asp?key=1642>.

Matrix Internet Cafe, Bayteks Giyim, PICCOLO, Mega Ekspor, Orsa Epaş Shoe Center vb.'

Bu kirliliğin yaşanmasının sebebi genel olarak yasal boşluktan kaynaklanmaktadır. Buna en güzel örnek, iş yeri açma ruhsatı ile iş yeri tabelalarındaki isim farklılığıdır.

İş yeri sahipleriyle yapılan görüşmelerde büyük çoğunluğun yabancı isimli iş yerlerinin daha çok ilgi çektiğini düşündükleri ve Türkçeye gereken özeni göstermediklerini kabul ettikleri belirlenmiştir. Yine iş yeri sahiplerinin çoğu da yabancı isimlerden dolayı tepki almadıklarını, iş yerlerinin adlarını değiştirmeyi düşünmediklerini dile getirmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Hiç şüphesiz dil ve kültür yozlaşması üzerine yazılmış ve söylenmiş pek çok şey vardır; ancak biz bu çalışmada Giresun'daki yozlaşmayı; iş yeri tabelalarını, kıyafetler üzerindeki yabancı dille yazılmış ifadeleri, yemek listelerindeki yazım yanlışlarını ve yabancılaşmayı gözler önüne sermeye çalıştık. Araştırmamız boyunca Türk dilindeki bu yozlaşmanın genel olarak, bilinçsizlikten ve dili koruyucu yasal yaptırımların olmayışından ortaya çıktığını tespit ettik. Dilimizdeki yabancılaşmanın kıyafetlerimizi, papuçlarımızı, saçımızı, cadde ve sokaklarımızdaki iş yerlerimizi, aşklarımızı, sevgilerimizi hatta midemizi bile tedavisi güç bir hastalık gibi sardığı açıkça ortadadır.

Bugün dilimiz yabancı kelimelere kapılarını sonuna kadar açmışken çalışmamızda da görüldüğü gibi bu tutumun dilimizi ve kültürümüzü aşırı derecede yozlaştırdığı kolayca anlaşılabilir bir gerçektir. Dil kirliliğiyle ilgili tespit edilen sorunların yaşanmaması için şu önerilerin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir:

1-İnsanoğlu, dilin hem yaratıcısı hem de dildeki sorunların üreticisi olmakla birlikte, bu sorunları ortadan kaldıracak, çözüm yollarını bulup dili hak ettiği güzelliğe kavuşturacak en önemli unsurdur. Bu bağlamda dil sevgisi ve bilinci öncelikle bireylerce gönüllere yerleştirilmelidir.

2-1930'larda var olan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun tabela ve levhalarla ilgili 21. maddesindeki Türkçeyi koruyucu hükümleri yeniden aktif duruma getirip, dilimizi yozlaştıran; ticari kaygı gütmek, farklı olup ilgi çekmek, batılı gibi görünmek istemek vb. gereksiz düşünce ve anlayışların yasal şekilde önü kesilmelidir.

3-Türkçe eğitimine gereken hassasiyet gösterilerek, dilimiz gelip geçici devlet politikası olma durumundan kurtarılmalıdır.

4-Kıyafetler üzerindeki çirkin ifadelerin, gümrük müdürlüğü tarafından tespit edildikten sonra izinle ülke içerisine sokulması, sadece malın cinsine bakmanın yeterli olmayacağını bilmesi gerektiği gibi; ahlaki kurallara aykırı (cinsel içerikli) ifadeler, şiddet ifadeleri, anlamsız ve kültürel yozlaşmaya sebep olacak ifadelerin kıyafet tasarımcıları tarafından kullanılması yasaklanmalı, bunun yanında

Şenol Sancak vd.

tüketiciler de bir kıyafeti satın alırken, sadece rengine, modeline, fiyatına, üzerinde duruşuna ve markasına bakmamalı yukarıda bahsettiğimiz içerikler yönünden de dikkatli davranmalıdır.

5-Yemek adlarındaki büyük farklılıkları ve yabancılaşmayı azaltmak, özellikle yeme içme yerlerindeki yemek listelerinde yer alan yiyecek ve içeceklerin Türk mutfağından ve yemek kültürümüzden koparak yazlaşmasını engellemek için, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün, sadece yemek fiyatları üzerinde yoğunlaşmayıp, dilimizi ve kültürümüzü yozlaşatıran ifadelere dikkat ederek, koruyucu yasal yaptırımlara da gitmesi gerekmektedir.

Abstract

This study, which was done to illustrate the extent to which language degeneration has reached in Giresun, stands out as a clear sample of a general language degeneration or pollution nationwide. In the study, workshop names, menus and the statements or writings on clothes in the province of Giresun were all studied. The results obtained showed an unwanted increase in the number of foreign words on signboards; clothes and food and beverage names in menus, which threatens not only our language but also our culture. A number of urgent measures should be hastily taken in order to prevent our language and culture from experiencing a more degeneration.

Key Words: *Giresun, language degeneration, cultural degeneration, language awareness.*

KAYNAKÇA

- BALCIOĞLU, İbrahim; *Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:2, İstanbul, 1998.
- GİRESUN VALİLİĞİ; *Giresun Rehberi*, Dönence Basım ve Yayın, İstanbul, 2002.
- GİRESUN VALİLİĞİ; *Giresun İl Turizm Envanteri*.
- HEPÇİLİNGİRLER, Feyza; *Dilin Zamana Dokuduğu. Türkçe Günlükleri*, Everest Yayınları, İstanbul, 2007.
- KAPLAN, Mehmet; *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2004.
- MERİÇ, Cemil; *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.
- ÖZDEMİR, Emin; *Dil Devrimimiz*, Türk Dil kurumu Yayınları, Ankara, 1980.
- ÖZKAN, Recep; "Cumhuriyet ve Dil/Toplumsal Birlik Açısından Dilin Önemi", *Milli Eğitim*, İst.,2004,sayı:160.
- SARISAMAN, Sadık; *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun*. Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No:4, İstanbul, 1994.
- SİNANOĞLU, Oktay; *Büyük Uyanış*, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2003.
- TÜRK DİL KURUMU, Yazım Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.
- Yeni Şafak Gazetesi (23.11.2000 tarihli).
- YILDIZ, Cemal; *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2006.
- http://www.turkcedunya.com/tdk_yabanci_dilde_egitim.
- <http://www.dilimiz.com/forum/viewtopic.php?t=21>.
- <http://www.turkcan.org/haberlerview.asp?key=1642>.